

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2022
9. volební období

40.

USNESENÍ
výboru pro evropské záležitosti
z 8. schůze
ze dne 30. března 2022

ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě - Inkluzivnější a bezpečnější Evropa:
rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti
/kód Rady 14919/21, KOM(2021) 777 v konečném znění/

Výbor pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR po vyslechnutí
informace náměstka ministra spravedlnosti Michala Fraňka, po vyslechnutí zpravodajské
zprávy posl. Lucie Potůčkové a po rozpravě

- 1. bere na vědomí** sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě - Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti /kód Rady 14919/21, KOM(2021) 777 v konečném znění/;
- 2. vyjadřuje znepokojení** nad tím, že vláda ČR stále nezaujala ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě - Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti /kód Rady 14919/21, KOM(2021) 777 v konečném znění/ své finální stanovisko.

Jaroslav Bžoch v. r.
ověřovatel

Lucie Potůčková v. r.
zpravodajka

Ondřej Benešík v. r.
předseda

Rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti

Informační podklad ke sdělení Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti

SDĚLENÍ

Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě - Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti

COM(2021) 777 final, číslo Rady 14919/21

- **Právní základ:**

Dokument informační povahy.

Právním základem rozhodnutí Rady, které je obsaženo v příloze sdělení, je článek 17 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii a článek 83 odst. 1 třetí pododstavec Smlouvy o fungování Evropské unie.

- **Datum zaslání Poslanecké sněmovně prostřednictvím VEZ:**

16. 12. 2021

- **Datum projednání ve VEZ:**

18. 1. 2022 (1. kolo)

- **Procedura:**

Sdělení není projednáváno legislativním postupem, jedná se o dokument nelegislativní povahy, který nepodléhá schválení v Radě a Evropském parlamentu. Procedura je ukončena jeho přijetím a předložením těmto institucím.

Přílohou sdělení je podnět Komise k přijetí rozhodnutí Rady, které Rada přijímá jednomyslně po obdržení souhlasu Evropského parlamentu. Ani v tomto případě se nejedná o legislativní návrh, neboť Komise nepředložila návrh na rozhodnutí Rady ve smyslu čl. 76 Smlouvy o fungování EU¹, ale podnět směřující k podpoře obecného zájmu Unie dle čl. 17 odst. 1 Smlouvy o fungování EU².

- **Předběžné stanovisko vlády (dle § 109a odst. 1 jednacího řádu PS):**

Není finální verze.

- **Hodnocení z hlediska principu subsidiarity:**

Bude doplněno po jednání výboru.

- **Odůvodnění a předmět:**

Ve [sdělení Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti](#) (dále jen „sdělení“) Evropská komise vysvětluje důvody, které ji vedou k předložení podnětu na přijetí **rozhodnutí Rady o zařazení nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti mezi oblasti trestné činnosti stanovené v čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie** (dále jen „rozhodnutí“), jehož text je obsažen v příloze sdělení.

Cílem podnětu Evropské komise je **rozšíření katalogu tzv. eurozločinů uvedených v článku 83 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) o nenávistné verbální projevy (*hate speech*) a trestné činy z nenávisti (*hate crime*)**, které podle Komise zaznamenaly zejména v poslední době prudký nárůst v internetovém prostředí i mimo něj. V současnosti podle Komise neexistuje žádný unijní právní základ pro kriminalizaci nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti. Rozšířením stávajícího seznamu trestných činů EU dojde k vytvoření podmínek pro předložení legislativního návrhu Komise zajišťujícím minimální společná pravidla pro vymezení nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti a souvisejících sankcí ve všech členských státech EU.

Předkládané sdělení a jeho příloha (dále jen „iniciativa“) představuje první fázi snahy Komise o dosažení harmonizace nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti na úrovni EU. Přijetí rozhodnutí Rady rozšiřujícím čl. 81 odst. 1 SFEU je nezbytným předpokladem pro druhou fázi, která bude spočívat v předložení návrhu sekundárního legislativního aktu harmonizujícím v podobě směrnice uvedenou trestnou činnost a stanovujícím minimální pravidla pro vymezení trestných činů a sankcí.

V současnosti dochází k harmonizaci trestního práva hmotného v EU výlučně na základě článku 81 odst. 1 SFEU, který tuto harmonizaci umožňuje pouze u taxativně stanoveného výčtu případů mimořádně závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem z důvodu povahy nebo dopadu těchto trestných činů nebo kvůli zvláštní potřebě potírat ji na společném základě. Těmito oblastmi mimořádně závažné trestné činnosti jsou: terorismus, obchod s lidmi a sexuální vykořisťování žen a dětí, nedovolený obchod s drogami, nedovolený obchod se zbraněmi, praní peněz, korupce, padělání platebních prostředků, trestná činnost v oblasti výpočetní techniky a organizovaná trestná činnost.

¹ Čl. 76 SFEU: Akty uvedené v kapitolách 4 a 5 a opatření uvedená v článku 74, která zajišťují správní spolupráci v oblastech podle těchto kapitol, se přijímají:

a) na návrh Komise, nebo
b) z podnětu čtvrtiny členských států.

² Čl. 17 odst. 1 SFEU: „Komise podporuje obecný zájem Unie a k tomuto účelu činí vhodné podněty. Zajišťuje uplatňování Smluv a opatření přijatých orgány na jejich základě. Pod kontrolou Soudního dvora Evropské unie dohlíží na uplatňování práva Unie. Plní rozpočet a řídí programy. Vykonává koordinační, výkonné a řídicí funkce v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. S výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky a dalších případů uvedených ve Smlouvách zajišťuje vnější zastupování Unie. Činí podněty k přijímání jednoletých a víceletých programů Unie s cílem dosáhnout interinstitucionálních dohod.“

Tento taxativní výčet může rozšířit Rada svým rozhodnutím, které přijímá jednomyslně po obdržení souhlasu Evropského parlamentu. Takový postup dosud nebyl použit, Komise se nicméně netají tím, že jej v budoucnu plánuje použít znovu.

V současnosti je trestněprávní postih nenávistného projevu v EU harmonizován [rámcovým rozhodnutím Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva](#) (dále jen „rámcové rozhodnutí“), jehož cílem je zajistit, aby za závažné projevy rasismu a xenofobie bylo možné uložit účinné, přiměřené a odrazující trestní sankce v celé EU. Rámcové rozhodnutí vyžaduje, aby **členské státy kriminalizovaly nenávistné verbální projevy, tj. veřejné podněcování k násilí nebo nenávisti na základě rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu**. Vyžaduje rovněž, aby členské státy u jiných trestných činů než nenávistných verbálních projevů zajistily, aby rasistické a xenofobní pohnutky byly považovány za přitěžující okolnost nebo aby bylo možno k těmto pohnutkám přihlídnout při stanovení trestu. **Nechrání naopak proti nenávisti založené na jiných důvodech, např. pohlaví, sexuální orientaci, věku nebo postižení.**

V důsledku provedení rámcového rozhodnutí ve vnitrostátním právu jsou ve všech členských státech kriminalizovány nenávistné verbální projevy na základě rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu, národnostního či etnického původu. Kromě toho řada členských států výslovně kriminalizuje také nenávistné verbální projevy týkající se dalších chráněných charakteristik:

- 20 členských států kriminalizuje nenávistné verbální projevy založené na sexuální orientaci (BE, DK, EE, IE, EL, ES, FR, HR, CY, LT, LU, HU, MT, NL, AT, PT, SI, SK, FI, SE),
- 17 členských států založené na pohlaví/genderu (BE, EE, ES, FR, HR, CY, LV, LT, LU, MT, NL, AT, PT a SI),
- 14 členských států založené na zdravotním postižení (BE, EL, ES, FR, HR, LV, LT, LU, HU, NL, AT, PT, SI, FI),
- 6 členských států založené na věku (BE, ES, LV, LT, LU, AT),
- 8 členských států kriminalizuje (jako alternativu nebo doplněk) nenávistné verbální projevy, aniž by definovalo chráněné charakteristiky daných skupin, a ponechalo kriminalizaci nenávistných verbálních projevů otevřenou s cílem chránit veškeré menšinové skupiny nebo části populace (CZ, DE, HR, LV, HU, RO, SI, FI).

Zároveň se sdělením byla zveřejněná [externí studie](#) dokládající rozsah nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti a jejich znepokojivý nárůst. Během pandemie se například zvýšila míra nenávisti vůči Romům, Židům, muslimům a osobám asijského původu nebo osobám, u nichž se tento původ předpokládá. Projevuje se to mimo jiné rasistickými útoky a bitím, násilnou šikanou, hrozbami a rasisticky motivovanými incidenty.

- **Obsah a dopad:**

Ve svém sdělení Komise odůvodňuje předložení podnětu k vydání rozhodnutí prudkým nárůstem nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti. Nenávist se zaměřuje na jednotlivce a skupiny lidí, kteří mají „společné charakteristiky“, jako je rasa, etnický původ, jazyk, náboženské vyznání, státní příslušnost, věk, pohlaví, sexuální orientace, genderová identita, vyjádření genderové identity a pohlavních znaků nebo jakákoli jiná charakteristika nebo jejich kombinace, nebo kteří jsou jako taková vnímáni.

K rozšíření eurozločinů o další oblasti trestné činnosti podle čl. 83 odst. 1 SFEU může Rada přistoupit pouze na základě (1) vývoje trestné činnosti, pokud jsou splněna zvláštní kritéria. Nová oblast se musí týkat zejména (2) mimořádně závažné (3) trestné činnosti s (4) přeshraničním rozměrem z

důvodu povahy nebo dopadu těchto trestných činů nebo kvůli (5) zvláštní potřebě potírat ji na společném základě.

1. **Vývoj trestné činnosti:** V důsledku různých hospodářských, sociálních a technologických změn a vývoje se tyto dva jevy objevují stále častěji. Jedním z faktorů, které k jejich nárůstu přispěly, je i pandemie covidu-19.
2. Nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti jsou podle Komise **mimořádně závažné trestné činy**, neboť ohrožují společné hodnoty EU a základní práva zakotvená v člancích 2 a 6 Smlouvy o Evropské unii v Listině základních práv EU. Mají škodlivý účinek na jednotlivce, komunitu i společnost jako celek.
3. Nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti jako **oblast trestné činnosti**: Komise shledala, že nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti tvoří samostatnou oblast trestných činů, neboť mají vlastní zvláštní rys, tj. nenávist vůči osobám nebo skupinám osob, které mají stejné chráněné charakteristiky (nebo u nichž se předpokládá, že tyto charakteristiky mají).
4. **Přeshraniční rozměr** nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti: Nenávistné projevy na internetu se šíří rychle a přístupné jsou všem. Ideologie, na nichž nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti stojí, se mohou rozvíjet v mezinárodním prostředí a rychle sdílet na internetu. Trestné činy z nenávisti mohou páchat sítě, jejichž členové pocházejí z různých zemí.
5. K rozšíření seznamu trestných činů EU **není alternativa**: Nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti jsou v členských státech EU kriminalizovány různou měrou. Pouze rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti umožní podle Komise účinný a komplexní trestněprávní přístup k těmto jevům na úrovni EU spolu s důslednou ochranou obětí těchto činů

Závěrem sdělení Komise konstatuje, že jsou v případě nenávistných verbálních projevů i trestných činů z nenávisti splněny všechny uvedené podmínky pro zařazení mezi tzv. eurozločiny.

Přílohou sdělení je text rozhodnutí, jež by měla přijmout jednomyslně Rada se souhlasem Evropského parlamentu. Normativní část textu obsahuje pouze dva články: První zařazuje nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti mezi oblasti trestné činnosti ve smyslu čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování EU, druhý článek upravuje vstup rozhodnutí v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku EU.

- **Stanovisko vlády ČR:**
Není schválena finální verze.
- **Předpokládaný harmonogram projednávání v orgánech EU:**
Francie, předsedající tento půl rok Radě EU, tuto iniciativu podporuje a považuje ji za jednu ze svých priorit. Plánuje nechat o přijetí rozhodnutí hlasovat na zasedání Rady dne 4. března 2022.

Ve spolupráci se zpravodajem výboru pro evropské záležitosti zpracovala JUDr. Jana Francová, odborná konzultantka Parlamentního institutu Kanceláře PS PČR.